

5

Noves polítiques públiques per al benestar social

Guillem López Casasnovas

1. Consideracions generals

Una política pública no es pot basar en el 'bonisme' (el sistema és bo perquè els protagonistes que l'integren són bons): no és raonable esperar que els agents econòmics i socials autocensurin sistemàticament els interessos propis i acceptin pèrdues de benestar individuals pel bé dels col·lectius. Allò normal és que els individus siguin més egoistes que altruistes, contemplin taxes de descompte elevades i que predomini l'anomenat "*not in my backyard*" (no al costat de casa meua). D'aquí que la responsabilitat de la protecció de l'interès comú (tinença, no propietat; en fidúcia i no amb lliure disponibilitat) la dipositem de mutu acord en mans d'algú altre. Aquesta delegació és implícita a les democràcies occidentals i acaba essent exercida pels polítics. Però vet aquí que a la vegada que acceptem la delegació, els ciutadans desconfiem de la seva execució en el dia a dia, vista la fragilitat en què la democràcia electoral situa els polítics. Així, el curt termini (o es guanyen les eleccions i es té el poder o no s'existeix) fa que els ciutadans no puguin esperar sempre d'aquesta delegació la racionalitat col·lectiva adequada, essent la relació resultant força imperfecta.

De manera que, possiblement, per a generar un marc de decisió el més estable i menys manipulable possible (distorcionable pels interessos dels polítics, com agents racionals i egoistes també), convingui avui fixar amb regles institucionals el 'joc' de la delegació, com va ser Maastricht per a les finances públiques— limitació de l'endeutament (causes i efectes), delegant a tercers algunes responsabilitats per a sostreure-les del cicle polític (l'autoritat monetària per les polítiques de sostenibilitat financera), exigint majories qualificades per a determinades decisions, requeriment de consultes populars en temes preestablerts, compromisos de major durada en inversions i formació de capital humà, forçant anàlisis cost-benefici a les decisions importants (*major rules*)—enlloc de suposar determinats impactes multiplicadors—, obligant a posar cost actual a pèrdues futures.

No es tracta de dificultar les decisions en el curt termini *per se*, sinó de limitar les decisions susceptibles de ser considerades com a tals per una política econòmica que es pugui entendre com amb major discrecionalitat política.

Això hauria de portar a establir regles en matèria de política econòmica, capaces d'evitar que es pugui perpetuar l'acumulació d'alguns desequilibris. Aquest plantejament de regles es podria posar a discussió per part de plataformes ciutadanes transversals als partits, de cara a buscar, en el vel de la ignorància dels impactes electorals, compromisos previs a les mateixes eleccions.

Fora d'aquests nous marcs, si la societat no assoleix la seva transposició, tot resulta més complex, ja que es trasllada mimèticament des de la política a la gestió pública sense matisos: manca de credibilitat dels compromisos, interpretació a conveniència de la delegació, decisions conjunturals

ad hoc, canvis sobtats d'actuacions en frau de programa, etcètera. Tot això fa que qüestions complexes com ara la immigració (immigració sí, però que tots voldríem pausada), la irrupció de noves prestacions públiques (sí, però avaluades primer), noves cobertures de contingències (sí, però sostenibles en la seva gradació temporal), compromisos pressupostaris plurianuals (sí, però amb majories qualificades que no hipotequin el futur) es resolguin cada cop més amb una major distància entre les necessàries variables de política econòmica, la instrumentació concreta de la despesa pública i els seus efectes provats sobre la millora del benestar social.

2. Algunes referències particulars a la reforma de l'Estat de benestar, la despesa social i a la política fiscal

És conegut que l'estructura bàsica dels acords inspiradors de l'estat de benestar s'han de revisar si volem que sigui sostenible, tal i com hem assenyalat reiteradament. Aquest fet pot comportar conflictes intergeneracionals que són difícils d'obviar (veure referències finals).

Preservar els fonaments de l'estat de benestar vol dir assentar millor el que han estat les seves dues grans aportacions: el guany d'eficiència que suposa per a la reducció de riscos individuals (l'assegurança com a element de millora del benestar individual i agregat), i la correcció d'externalitats socials com a forma de millora del benestar col·lectiu. Pel que fa al paper de l'assegurament en el benestar social, cal distingir en tot cas els elements que tenen a veure amb l'incertesa (la possibilitat de restar en atur, en situació de dependència o malalt) dels que tenen a veure amb la miopia, derivats de no preveure correctament fets previsibles. El primer aspecte és de fallida de mercat; el segon ho és de tutela pública com a bé preferent, mentre políticament es desitgi protegir. L'altra font de guanys d'eficiència té a veure, com hem dit, amb la correcció de les externalitats que portarien altrament a la infra-inversió i que, gràcies a la intervenció de l'estat (vencent les restriccions de liquidat a canvi del valor esperat del capital humà com a col·lateral) millora el capital humà i sovint provoca sinèrgies per a la millora del capital social d'una comunitat.

Val la pena remarcar que, addicionalment als beneficis anteriors, l'estat de benestar impacta en l'àmbit redistributiu, tant pel que fa la cerca dels canvis intrageneracionals (nivells de renda) com intergeneracionals (de manera implícita o explícita, al llarg del cicle vital) que són els que millor serveixen al concepte prevalent de justícia social.

Avui però, la demografia ha deixat de ser favorable a l'acord inicial sobre el que es fonamentava l'estat de benestar. Un país no pot suportar la despesa social quan una franja importantíssima de població no treballa perquè 'ho deixa' (jubilació anticipada i a data prefixada malgrat l'interès en molts casos de mantenir-se en el lloc de treball) o perquè 'no entra' en el mercat laboral (els joves no aconseguen ocupació). A més, la generació *sandvitx*, que és activa i ocupada, sembla requerir, per a fer compatible treball i garanties, a les classes passives (amb impostos i cotitzacions les pensions i els subsidis d'atur), i retardar la natalitat o redueix el creixement vegetatiu, la qual cosa acaba agreujant els problemes de manteniment de l'estat de benestar. Val a dir, en tot cas, que el rebot demogràfic de menys nens i escassa conciliació laboral no és en aquest sentit exogen a l'estat de benestar. Però en qualsevol cas, ambdós problemes augmenten quan, amb la crisi econòmica, la base fiscal s'erosiona i/o la millora de la productivitat no genera una compensació suficient per la via de l'augment dels salaris reals. La internacionalització econòmica dificulta, a més, els augments de pressió fiscal sobre bases nacionals, la qual cosa limita la capacitat de mantenir el *pari passu* dels augments de la despesa total amb l'augment del finançament públic d'aquesta

despesa. Addicionalment, un increment de la pressió redistributiva té efecte crida migratòria que, amb supòsits de fronteres obertes, pot acabar generant ghettos amb erosions afegides de les bases fiscals nacionals. En el context actual la fiscalitat ha anat avançant pel camí de la capacitat recaptatòria, sacrificant si ha calgut altres criteris de justícia fiscal (rendes del capital respecte de les del treball, imposició indirecta versus la directa, tractament dels fonts d'inversió col·lectiva, rendes d'estrangers, imposició sobre herències, etcètera). Els qui creuen irremeiable aquesta deriva apunten a la cerca dels objectius redistributius per la banda de la despesa, pretensió que no resulta senzilla sense trencar l'universalisme, que en sí mateix és menys redistributiu que la política *target oriented* o *taylor made* a les necessitats dels beneficiaris, que necessàriament ha de lligar-se a la prova de mitjans. D'aquí que mentre els atributs de l'universalisme predominin i els valors culturals de la societat malinterpretin la incidència redistributiva que suposa la discriminació a les polítiques públiques, caldrà no perdre de vista els criteris de justícia fiscal que han d'inspirar la imposició. Altrament, el perill és situar-nos en supòsits de regressivitat fiscal per la banda de ingressos i insuficient progressivitat fiscal per la banda de les seves aplicacions a la despesa pública.

Pel que fa el cost de les seves prestacions, l'estat de benestar recull activitats normalment intensives de treball, de manera que la despesa que s'hi associa està vinculada a la anomenada "malaltia de Baumol", que força a un cost unitari de provisió superior al creixement general de preus. Això fa que en termes nominals (i no necessàriament reals) la despesa social (serveis de salut, personals de dependència, educatius, d'escoles bressol, etc.) acabi suposant un pes creixent en el seu ratio sobre el PIB, tot i dificultant el que hauria de ser la seva avaluació en termes reals i no nominals.

3. Agencialitzar les mesures que determinin el sosteniment del benestar intergeneracional

Seria raonable en aquestes circumstàncies establir regles intergeneracionals, per exemple entre l'edat de jubilació i la pensió, entre els salaris dels actius nets d'impostos, cotitzacions i les pensions, conjugant aquestes últimes amb diferències a les prestacions socials en espècie.

Moltes d'aquestes reformes tenen, com ja hem comentat, dificultat política d'implementació, ja que afecten interessos creats i/o col·lectius amb presència electoral decisiva. D'aquí que tingui sentit que algunes polítiques, identificables com a necessitades d'un pacte d'estat, no es determinin pel que fa al contingut, esforç que ha provat impossible malgrat les bones paraules, i es remeti al *pacte de procediment*. Es tractaria de posar en mans d'un tercer (agència, institució o autoritat en la matèria) algunes d'aquelles qüestions, cara a emetre recomanació de reforma (*policy*) per fer sostenibles les polítiques preceptivament, tot i que si es vol no vinculants, en el sentit expressat a la secció anterior. Òptim seria que per aquesta via es vincuessin millor les contribucions d'assegurança social (amb totes les plataformes explícites) i els beneficis esperats futurs d'aquesta assegurança social (no individual, sinó comunitària, no actuarial ajustada al risc previsible). Aquest fet permetria, entre d'altres coses, canviar la base fiscal des de la renda familiar a la individual dels membres de la família. Un altre exemple consisteix en subsidiar la compra de serveis substitutius propers a la producció a la llar (la cura dels nens i de la gent gran en particular), de manera que beneficis socials (pensions incloses) es corresponguin millor amb els salaris, previsiblement de les dones en aquest cas, i no haver de requerir una pensió addicional de viduitat en el seu cas, o haver de formular compensacions judicials en cas de separació. El canvi del *workfare* cap al *welfare* és fruit d'aquestes polítiques, a fi d'evitar que la prestació social resti segmentada i aliena als comportaments al mercat de treball, especialment en el cas d'individus de renda baixa.

Preservar el principi de lliure elecció informada, contra els interessos dels proveïdors de mantenir demandes captives, pot ser també objecte de tutela de l'agència independent abans formulada. De manera similar, per a l'exigència de recuperar una visió intersectorial de les polítiques públiques i de la necessitat de la seva avaluació conjunta, fora de la departamentalització pressupostària de qui gasta què i formular el com es gasta i amb quina finalitat. Es tractaria, en general, de fixar certs automatismes sobre el creixement de la despesa públicament financiable, atorgant-li continuïtat en la seva recurrència cara als objectius servits, i no sota efectes aleatoris i equivocats sovint resultat dels canvis de conjuntura econòmica o del cicle polític. També de manera similar, pel que fa a no permetre cap innovació que no estigui avaluada, que tota prestació nova identifiqui l'antiga que substitueix, que un ingrés extraordinari no es comprometi per a finançar una despesa ordinària o recurrent, o es singularitzi de manera sinal·lagmàtica qui és que avalua o acredita als proveïdors públics i com ho fa. Altres exemples podrien referir-se a com s'han de gestionar els fons de reassegurament per la cobertura dels casos extrems (*outliers*), quin nivell de transparència cal mantenir en la publicació dels '*outcomes*' (central de resultats i similars), quins solcs han de garantir el manteniment de polítiques de mig i llarg termini que així ho requereix la lluita dels determinants de la desigualtat social que es combat, o en favor d'alternatives de taxa de descompte, baixa en el seu horitzó temporal, o fins i tot negatives en alguns àmbits en què l'altruisme social així ho vulgui.

Es pretendria, en definitiva, que de manera continuada i no discrecional, robusta i no *ad hoc*, s'estableixin com a resultat de les avaluacions de les polítiques públiques, mecanismes d'ajustament automàtic en varis àmbits de beneficis/costos socials que garanteixin la sostenibilitat de l'estat de benestar. Es tracta de decisions gestionades administrativa i no políticament en resposta a, per exemple, canvis demogràfics, en productivitat o en ocupació. Un avantatge d'aquest posicionament seria confiar en ajustos a través de mecanismes més reglamentats, que sostrauria càrrega política de decisions que es poden presentar com a impopulars i amb poca viabilitat d'aplicació pel foc creuat polític, tot i que singularment es reconeixin com a necessàries.

4. Algunes idees per a fixar nous marcs a l'avaluació de les polítiques en els nous contextos

- a) El discurs de la política social requereix incorporar ambdues bandes del pressupost simultàniament: no només la despesa, sinó també els ingressos; en què i per a què es gasta i com es finança. Això és particularment important en un marc d'imposició cada cop més dual (entre tributs directes i indirectes –més regressius i més a l'alça aquests últims; i entre el gravamen a la renda del treball i del capital–), la qual cosa requereix garantir en major mesura la incidència redistributiva de la despesa (compensar la regressivitat incorporada en el marge des de la fiscalitat).
- b) Això implica més atenció a la prova de mitjans i de necessitats, tot i que aquest selectivisme incomoda els polítics (d'aquí els canvis de marc proposats) i complica la vida als gestors públics. També fa que la societat hagi d'acordar una penalització relativa major al frau fiscal, als incompliments i a les elusions.
- c) L'anàlisi de la política social s'ha de vincular cada vegada més estretament a les polítiques d'ocupació: les dues polítiques, i gairebé per igual, incideixen en la reducció de la desigualtat. Es tracta, a més, d'adoptar un punt de vista dinàmic de la desigualtat. Reduir requereix tenir en

compte el nivell de partida, considerar la mobilitat intra i intergeneracional. Funciona l'ascensor social? És 'dinàstica' la pobresa? Es neix pobre de pare pobre i es mor pobre, o són fases al llarg de cicle vital d'un mateix individu? Respecte de la capacitat d'accés a uns determinats béns primaris socialment rellevants per a la cohesió social (amb biaix significatiu a la pobresa urbana versus rural), cal valorar si la variació es deu a l'increment de la distància de deciles altes o de les baixes (són ara els rics més rics o els pobres més pobres que abans?).

- d) Tal com ha fet Suècia en matèria de pensions, buscar una millor correspondència entre aquestes compensacions i les variacions a l'esperança de vida o del creixement de la massa salarial total.

Per a una bona refonamentació de la política social cal una refonamentació:

- (i) A nivell agregat, no és cert que el pes de la despesa social en termes de PIB sigui un bon indicador de benestar. Quan l'economia va malament augmenta el numerador (amb més subvenció pública i menys treball remunerat la societat no està millor) i s'enfonsa el denominador, i tot i l'increment de la ratio, no per això augmenta el benestar comunitari. A més, la despesa que un país té en aquests conceptes és dinàmica i mostra una important elasticitat de la renda, de manera que no es poden comparar indicadors estàtics sense ajustar per circumstàncies canviants. I menys encara fer comparatives entre sistemes econòmics i socials de cultures diferents, a efectes d'identificar un diferencial sobre uns valors mitjans derivats de realitats de països que no es volen emular.
- (ii) A nivell micro, els pobres que avui emergeixen al nostre país són els nens. El 50% dels nens dels grups socioeconòmics més desfavorits són obesos, ubicant-se la pobresa, sobretot al sí de famílies monoparentals i que no es relacionen amb l'edat.
- (iii) Els co-pagaments per serveis públics no necessàriament són inequitatius, si són evitables i combaten el malbaratament, tot i afectant l'usuari i, per tant, disminuint la pressió fiscal sobre el contribuent. En tot cas s'han de comparar amb els impostos que substitueixen.
- (iv) Les desigualtats no tenen tant a veure amb l'atur en si mateix com amb la descapitalització que suposa la pèrdua del lloc de treball i/o de la formació que provoca (millor capitalitzar el subsidi que no pas incentivar a les empreses amb dificultats) per a evitar l'obsolescència del món laboral;
- (v) L'estratègia del *workfare* vinculada al subsidi explícit al treball per sortir de la pobresa acostuma a ser superior al programa prototípic del *welfare* (només si s'està parat i sense ingressos es rep el subsidi) i així reduint la càrrega impositiva del cost del programa, incrementant l'output social i superant els perills que altrament genera la trampa de la pobresa.
- (vi) Quan la societat es desenvolupa esdevé raonable una disminució del pes de la intervenció pública (prestacions o elements addicionals diferents a l'efectivitat objectivable comencen a predominar, tals com la lliure elecció, la comoditat, l'hoteleria) i, per tant, resulta justificable un canvi en les seves fonts de finançament (més càrrega sobre l'usuari en els aspectes d'utilitarisme subjectiu que no sobre el contribuent).

Finalment, fent una ullada a la despesa social i a les estratègies de benestar en etapa de crisi, resulta important considerar que:

- (i) No és bona idea donar suport majoritari i prioritari als propietaris amb hipoteques amb dificultats: els pobres són realment uns altres (Enquesta Financera de les Famílies, BdE, 2007). La política de l'habitatge ha estat completament equivocada, ja que ha perjudicat el lloguer i ha inflat la bombolla sobre la base de desgravacions fiscals regressives.
- (ii) La desigualtat a Espanya baixa entre el 1985 i el 2000 per la pitjor banda que ho podria fer, la reducció de la diferència entre el salari mitjà dels graduats universitaris i la resta. Això reflecteix la menor retribució que mereix el capital humà que està donant el sistema educatiu als estudiants per part del nostre mercat de treball com una innovació tecnològica inferior, que el faci necessari. En aquest sentit, la sobreoferta i la sobrequalificació universitària en són símptomes; el camí del remei són els tractaments dels problemes de governança de les universitats.
- (iii) Les llars ja estan deixant de fer de 'pool' de garantia en etapa de crisi. La desigualtat en renda familiar és més alta i no més baixa que la renda individual. A més, cada cop és més freqüent trobar a les famílies més d'un desocupat.
- (iv) Els efectes del mercat de treball tal com avui opera són devastadors. La temporalitat desincentiva la formació: la regulació dels acomiadaments perjudica la flexibilitat; les etapes d'expulsió del mercat de treball (definitius per concurs de creditors i no temporals per reconversió) són devastadors per al manteniment del bon capital humà del país;
- (v) La gent gran és relativament pobre amb renda monetària, però no tant en termes de renda real (vista la seva cistella de bens primaris) i menys encara ho són en patrimoni.
- (vi) Reconeguts els factors anteriors, la política social no es fa a partir de mitjanes, sinó atenent a les variants (les cues dels més necessitats a la distribució), la qual cosa implica una política selectiva en destinataris, més integrada, transversal a les finances públiques –qui es beneficia i qui finança– independentment de la departamentalització administrativa, i més atenta al cas concret (*taylor made*).
- (vii) L'universalisme de la barra lliure requereix ser reorientat del "cap a tots són elegibles", al "però no tots són elegits" (situacions concretes, proves de mitjans i necessitats i deures concrets matisen els drets fins ara entesos com a d'accés lliure.

5. Consideració final relativa al moment present

Amb la sortida de la crisi, sigui quan sigui que es produeixi, la nostra societat tindrà una gran tasca per endavant que no serà gens fàcil: posar ordre a les finances públiques. El desori actual és extraordinari. L'impuls fiscal dels plans per a la recuperació han deixat un forat fiscal de gran magnitud. A la liquidació que va de gener a setembre de 2009, els ingressos no financers (sense considerar els recursos del deute) són poc més de la meitat dels pagaments no financers. Aquest és el dèficit de caixa de l'estat. A casa nostra el Departament d'Economia ha publicat les dades d'execució pressupostària, que indiquen que les finances públiques catalanes no poden assumir el 17% de la despesa generada.

Lluny, per tant, de les il·lusions de millorar la despesa pública i adequar-la al nivell de benestar social, la tasca pendent és la contrària: redreçar els nivells actuals i compassar-la amb nous

ingressos. Quasi res en un moment d'extrema fragilitat econòmica i lluny de les il·lusions que el nou finançament autonòmic havia creat.

I tot això es produeix en un moment en què el mercat de treball, que no ha estat generador del problema de la crisi financera, ha acabat sent part de la seva solució i, per tant, caldran més que mai fons per a la transició cap a la necessària reforma laboral. Així, pel que fa la distribució de costos del que han de suposar els nous contractes respecte la situació actual, és a dir, en el repartiment del que hauran de ser les indemnitzacions, cal veure què anirà a càrrec de l'empresa i què a càrrec de les nostres administracions, a fi i efecte de flexibilitzar la contractació. De nou tot això en un context en què les entitats financeres mantenen amb poc rubor que fins que no se sanegin els seus comptes, amb tota la liquidesa pública que calgui, no faran emergir de nou el crèdit. I entretant, a risc de crear una nova bombolla, multiplicant els crèdits a la banca a preus rebentats, sense la mínima transmissió a una economia productiva asfíxiada. Pels qui des dels inicis de la crisi hem mantingut que primer hauria de ser el crèdit i després la liquidesa, la situació actual ens ratifica que per molta liquidesa que es doni a les entitats, el crèdit no aflorarà.

Un punt d'especial interès en la reordenació de les finances públiques té a veure amb el que passi amb la política fiscal. Per la banda dels ingressos, el més senzill per reequilibrar els comptes públics és pujar l'IVA. Però si el consum no es recupera ràpid (res no ho fa pensar), la seva capacitat recaptatòria no pujarà massa. Tirar de la imposició directa és més que probable. Fins i tot és previsible que ens ho exigeixin els organismes internacionals per mostrar que Espanya és seriosa en evitar la seva fallida financera. Retornar a carregar l'IRPF permetrà sens dubte una major elasticitat recaptatòria, però de nou a costa de gravar fàcticament en major mesura les rendes del treball que no les del capital. Per tant, la regressivitat tendencial del finançament per eixugar el dèficit és més que provable.

Per la banda de controlar o retallar despesa, la probabilitat que això passi és més dubtosa, ja que la ciutadania ho encaixaria encara pitjor. Malgrat això, és necessari reorientar la política de despesa, ara més que mai. Però vet aquí el dilema. Necessitem que la despesa social sigui el més redistributiva possible per compensar la tendència a la regressivitat fiscal per la banda dels ingressos. Dintre d'un esquema universalista com l'actual, el que fa que les prestacions públiques siguin redistributives és que els grups de major renda consumeixin menys aquests serveis, tot i poder utilitzar-los i en tot cas finançar-los. De manera que aquells que mantenen posicions no sols de mantenir, sinó millorar sense parar els serveis públics (a l'ensenyament superior, a la sanitat, a l'atenció a la dependència) no sols dificulten la sostenibilitat financera de l'estat de benestar, sinó que a més redueixen el seu potencial redistributiu.

Quin sentit té pagar assegurança privada si la sanitat pública acaba reduint llista d'espera, dona l'lit d'acompanyant, segona opinió i oferta medicina del desig? Per què costejar universitats privades si no són millors que les universitats públiques? Aquest és un dilema no resolt pels analistes. És cert que les classes mitjanes han de veure l'estat de benestar com quelcom que els interessa mantenir i millorar, evitant l'estigmatització dels serveis públics només pels pobres. El benefici ha de ser la seguretat que, per a les coses catastròfiques importants, les xarxes socials existeixen. Però la cultura de la gratuïtat i dels drets sense deures, del tot per a tots i de la millor qualitat, no deixa de ser infantil en un món de recursos insuficients. La responsabilitat social exigeix prioritzar i per això la demagogia política no ajuda. Si no es fa de manera conscient i ordenada, l'alternativa de retalls indiscriminats de despesa i augments fàcils d'impostos, per regressius que aquests siguin, només faran que agreujar els problemes detectats.

Per tant, hauríem de ser capaços d'afavorir una política social més coherent amb els objectius socials perseguits, robusta davant les baralles polítiques, consensuada en els procediments per a amortir els conflictes que tota prioritització comporta i amb una visió de més llarg termini que el que acostuma a suposar el curt termini partidista. Serem capaços? Posats a copiar, fem-ho bé: no reproduïm a casa els errors del passat d'alguns països, i dels que ells ja emigren. Suècia o el Regne Unit ens podem servir d'exemple en matèria de pensions i assistència sanitària.

Referències consultades

- Andersen, Torben M. The Scandinavian Model – Prospects and Challenges. *CESifo Working Paper* no. 1903, Category 3: Social Protection, January 2007; Börsch-Supan, A. European Welfare State Regimes and Their Generosity Toward the Elderly. *The Levy Economics Institute of Bard College*, working paper no. 479, November 2006.
- Esping-Andersen G., Gallie D., Hemerijck A., Myles J. *Why we Need a New Welfare State*. Oxford University Press, 2002.
- Lindbeck, A. Sustainable Social Spending. *CESifo Working paper* no. 1594, October 2005.
- Lindbeck, A. Prospects for the Welfare State' *IFN Working papers* no 731, 2008.
- López- Casanovas G. and A. Mosterin: El gasto social ante la evolución demográfica. El papel de las políticas públicas en la redistribución intergeneracional. *Nota de Economía* no 86, 2006 pps 9- 26.
- López- Casanovas G. and A. Mosterin Los nuevos ejes del gasto social: una visión intergeneracional de las políticas públicas: 'El Estado de Bienestar ante los nuevos riesgos sociales' Federación Cajas de Ahorro Vasco-Navarras, pps 139-156, 2007
- Sinn, Hans W. Pensions and Children (*CESIFO Annual Report*, 2005: 69-104
- White C. TRENDS: Health Care Spending Growth: How Different Is The United States from the Rest of the OECD? *Health Affairs*, Vol. 26, Iss. 1, pg. 154, 8 pgs., Jan/Feb 2007
- Wisensale S.K. Population Aging and the Emerging Intergenerational Equity Debate in Europe: Creating a Framework for Analysis. *Social Policy as if People Matter*, Adelphi University School of Social Work, New York, 2004.